

Mònica Baró

baro@ub.edu

Universitat de Barcelona

Pau Raga

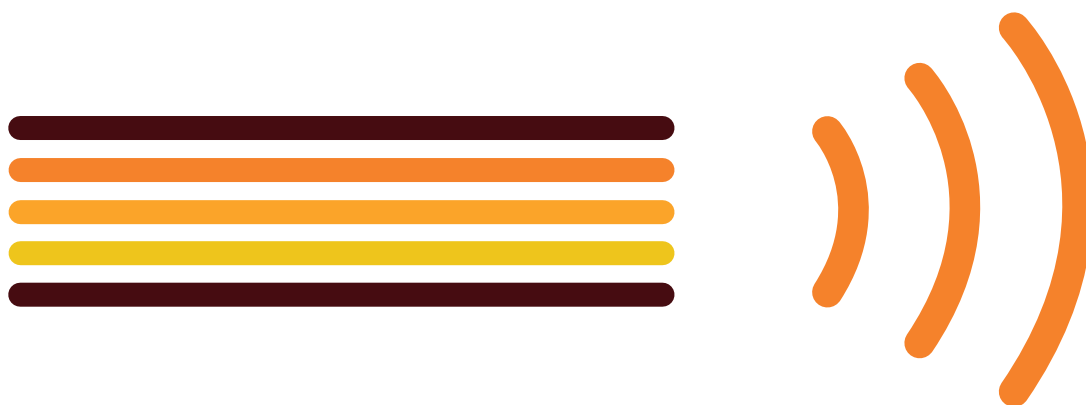
biblioteca@rosasensat.org

Biblioteca de l'Associació de Mestres Rosa Sensat

LES BIBLIOTEQUES ESCOLARS A CATALUNYA (2012-2013)

LAS BIBLIOTECAS ESCOLARES EN CATALUÑA (2012-2013)

SCHOOL LIBRARIES IN CATALONIA (2012-2013)

RESUM | RESUMEN | ABSTRACT

Anàlisi de l'evolució de les biblioteques escolars catalanes en els darrers dos anys. En l'apartat d'actuacions destaca la continuïtat de les iniciatives institucionals impulsades per les administracions educatives, municipals i culturals del país, tot i que mostra un cert estancament en relació amb els períodes anteriors. També es detallen els recursos que s'han creat per donar suport al desenvolupament de les biblioteques, àmbit en què destaquen les aportacions del Programa Puntedu i les actuacions generades des de les associacions i grups de treball i de recerca. Es descriuen un bon nombre de jornades i seminaris duts a terme per tota la geografia catalana, que permeten actualitzar coneixements i compartir experiències entre els responsables de les biblioteques escolars. Finalment es repassa la bibliografia específica publicada: informes, directrius, articles i llibres.

Análisis de la evolución de las bibliotecas escolares catalanes en los dos últimos años. En el apartado de actuaciones destaca la continuidad de las iniciativas institucionales impulsadas por las administraciones educativas, municipales y culturales del país, aunque se detecta un cierto estancamiento en relación a los períodos anteriores. También se detallan los recursos que se han creado para mejorar el funcionamiento de las bibliotecas, ámbito en el que destacan las aportaciones del Programa Puntedu y las actuaciones generadas desde las asociaciones y grupos de trabajo y de investigación. Se describen un buen número de jornadas y seminarios que se han llevado a cabo en todo el territorio que permiten actualizar conocimientos y compartir experiencias entre los responsable de las bibliotecas escolares. Finalmente se repasa la bibliografía específica publicada: informes, directrices, artículos y libros.

Assessment of the work of school libraries in Catalonia during the years 2012 and 2013. It proposes that libraries have continued to pursue institutional projects in education and culture but at a slower pace than in previous years. The article describes the resources that have been created to support library projects, including the Puntedu Programme and the work of various associations, work groups and research groups in the field. A substantial number of open days and seminars on the subject of school libraries were organized during this period, providing valuable opportunities for library staff to share their expertise. The article concludes with a review of the literature published in 2012 and 2013, including reports, policy documents, articles and books.

PARAULES CLAU:

Escoles, Biblioteques escolars, Programa Puntedu

PALABRAS CLAVE:

Escuelas, Bibliotecas escolares, Programa Puntedu

KEYWORDS:

Schools, School libraries, Programa Puntedu

REBUT

17/10/2014

ACEPTAT

29/10/2014

1 PRESENTACIÓ

Si en l'anterior edició de l'ANUARI podíem definir el període 2010-2011 com el de la consolidació de les biblioteques escolars a Catalunya, a partir de l'any 2012 denotem que aquest àmbit s'ha estancat de manera notable i, en segons quins aspectes, ha iniciat un retrocés evident. Les limitacions pressupostàries del [programa de biblioteca escolar Puntedu del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya](#) no han impedit tancar alguns dels projectes que s'havien impulsat en el període anterior i s'han pogut mantenir les accions formatives i, encara, les jornades territorials sobre biblioteques escolars, algunes de les quals han assolit ja certa tradició. D'altra banda, es consoliden altres iniciatives d'àmbit més local que incardinien les biblioteques escolars amb les biblioteques públiques del territori, i que s'evidencia amb la consolidació de projectes conjunts i amb la proliferació de jornades impulsades pels serveis bibliotecaris de diverses localitats. I també s'han mantingut algunes de les accions impulsades des de la base, pels col·lectius que treballen per les biblioteques escolars. Així, el món educatiu i bibliotecari ha compensat, en bona part, aquest retrocés d'iniciatives de l'Administració i grups com ara [Bibliomèdia](#), que ha estat molt actiu amb diversos projectes, o [Bescolar](#), que ha impulsat diversos estudis sobre biblioteques escolars, han dut a terme una tasca molt notable i, conjuntament, han fet possible la celebració de les [V Jornades de Biblioteques Escolars de Catalunya](#).

2 ACTUACIONS INSTITUCIONALS I PRIVADES, ESTRUCTURALS O D'ABAST MUNICIPAL, REGIONAL O NACIONAL

2.1 Plans d'actuació per a les biblioteques escolars

El programa de biblioteca escolar Puntedu del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya continua en actiu i, tot i que ha donat compliment a projectes que s'havien iniciat en el bienni anterior, s'ha vist desvirtuat de manera notable en reduir-se les dotacions econòmiques que es destinaven als centres educatius per crear o millorar les seves biblioteques, fins a desa-

parèixer definitivament la convocatòria de l'any 2013. La crisi, doncs, ha acabat amb una de les iniciatives pioneres a l'Estat per al suport de les biblioteques escolars, que consistia en la dotació d'hores per al responsable de la seva gestió, dotació d'equipament informàtic i dotació econòmica per adquirir fons o altres necessitats de la biblioteca. No obstant això, l'Administració està darrere d'algunes de les poques accions que encara es mantenen, com ara el [programa de Formació](#) o la celebració de les [jornades territorials](#) arreu del país, impulsades pels Serveis Territorials del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. Per altra banda, també s'ha pogut posar en funcionament el web [Biblioteca escolar 2.0](#) i culminar la publicació de les [Directrius i estàndards per a les biblioteques dels centres educatius de Catalunya](#).

Al darrer número de l'ANUARI ja anotàvem l'inici de col·laboració entre el programa Puntedu i el [Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya](#), que possibilita que les escoles puguin disposar d'un bibliotecari a la seva biblioteca, sota la coordinació d'un equip del Col·legi i a partir d'una metodologia de projecte. L'experiència s'ha dut a terme al llarg dels cursos 2011-2012 i 2012-2013 i hi han participat cinquanta-vuit escoles, en què han treballat un total de trenta-vuit professionals. En aquest projecte, els centres determinaven quin tipus d'actuació requerien i també la modalitat —intensiva o dilatada en el temps. El programa preveia intervencions en àmbits com ara l'organització de la biblioteca, la dinamització i la integració curricular, actuacions en els espais i tasques relatives a la constitució i el tractament de la col·lecció. També s'han requerit actuacions relacionades amb la formació, però també seleccions i adquisicions de fons i, en d'altres, suport per al desenvolupament d'un blog. Aquesta col·laboració ja no s'ha renovat per al curs 2013-2014 a causa de la desaparició de les convocatòries del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

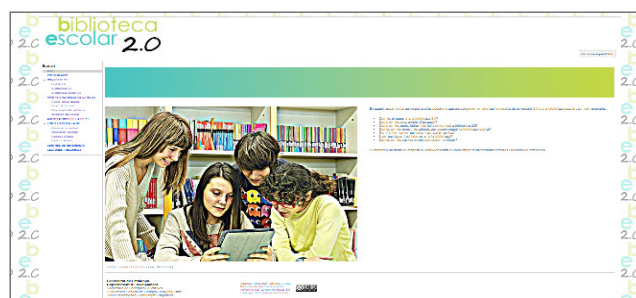
En aquests darrers anys, marcats sobretot per la reducció de les iniciatives institucionals, cal destacar la pervivència del [Programa de Biblioteques Escolars de la ciutat de Girona](#), que ha mantingut les convocatòries d'ajuts a les biblioteques

escolars per a centres de primària i secundària de la ciutat. A més, any rere any n'ha millorat la dotació, que ara arriba als 18.470 € (el doble que fa dos anys), distribuïda una part per als assessoraments i una altra per als ajuts directes als centres, de 1.500 euros, per als quatre projectes guanyadors, en l'apartat «Activa la biblioteca». La resta d'ajuts es concreten en assessorament tècnic, accions de formació, ajut econòmic per a fons, equipament i mobiliari, i ajuts econòmics per a accions de promoció lectora. Aquest programa l'han elaborat els Serveis d'Educació i Biblioteques, amb l'objectiu de «potenciar l'ús de la biblioteca escolar com a espai d'aprenentatge i d'investigació per millorar la competència lectora de l'alumnat dels centres educatius de la ciutat, estudiar i definir clarament la coordinació entre biblioteca pública i biblioteca escolar, establir vies de comunicació i els termes de col·laboració i regir les actuacions municipals en aquest àmbit» (Ajuntament de Girona. «Ajuts als centres educatius per a biblioteques escolars». <http://www2.girona.cat/ca/2237> [Consulta: 11/11/2014]). En l'edició de 2012 van ser-ne guanyadores les escoles *Domeny-Devesa*, *Annexa-Joan Puigbert*, *Cassà Costal* i *Dr. Masmitjà* i en la de 2013 les escoles *Carne August*, *El Bosc de la Pabordia*, *Vila-roja* i *Mare de Déu del Mont*.

BIBLIOTECA ESCOLAR oberta al barri

Els darrers dos anys han estat poc favorables per a la Xarxa de Biblioteques Escolars de l'Institut d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona, que no ha incorporat centres nous i que ha reduït el suport que es facilitava a les escoles. Això no obstant, s'ha desenvolupat el nou servei municipal *Biblioteques Escolars Obertes al Barri*, que té com a objectiu principal oferir a l'alumnat de la ciutat la possibilitat d'estudiar o fer els deures en espais suficientment preparats i adequats, per afavorir l'èxit escolar i l'aprenentatge dels infants i joves, fins als 16 anys, que presentin una necessitat de reforç acadèmic més gran. Aquestes biblioteques disposen d'un monitor responsable de vetllar pel bon funcionament de l'espai i de voluntaris educatius que poden ajudar els usuaris. Es tracta d'una iniciativa interessant que l'any 2013 es va obrir a quatre escoles de diferents barris, que han obert tres hores a la setmana, en horari extraescolar o en dies no lectius, dissabte o diumenge.

2.2 Creació de recursos

El programa Puntedu ha impulsat la creació d'un grup de treball denominat *Biblioteca escolar 2.0* per reflexionar sobre els reptes que plantegen les eines i els recursos digitals i les xarxes socials en el context de la biblioteca escolar. El grup ha creat un espai web que vol ser una resposta a moltes de les preguntes que es poden fer els responsables de biblioteca amb relació a aquest tema i articula un seguit de recursos seleccionats que poden aportar les respostes. En la presentació, s'indica que el treball aclareix dubtes i conceptes i és inèdit en el seu conjunt, que omple un buit en el desenvolupament dels àmbits del tractament de la informació i comunicació 2.0 de la biblioteca escolar amb voluntat de crear participació i generar coneixement. En un primer apartat es reflexiona sobre el concepte de *web 2.0* i de *biblioteca escolar 2.0*, s'assagen definicions i s'estableixen les característiques essencials, alhora que s'aporten exemples d'interès. En un segon bloc, s'analitzen els àmbits en què la biblioteca pot utilitzar les eines i els recursos: gestió i difusió general, suport al currículum, dinamització del gust lector i interacció amb l'usuari. El tercer bloc recull una pauta d'autodiagnosi per avaluar la incorporació del concepte 2.0 en la biblioteca escolar. En el quart bloc s'analitzen detalladament diverses eines que poden ser d'utilitat en funció dels diversos objectius que es plantegi la biblioteca. Finalment, s'ofereix una selecció de centres que han generat bones pràctiques en relació amb la biblioteca 2.0 i, finalment, un recull de lectures sobre el tema.

L'any 2013 també es va posar en marxa un nou web denominat *Biblioteca Escolar. Experiències i recursos per a la competència informacional*, impulsat per *Bibliomèdia*, on es poden trobar algunes indicacions per treballar la competència informacional des de la biblioteca escolar i un recull de bones pràctiques dutes a terme pels centres

competència treballada, etc.) i que enllaça amb alguna presentació més exhaustiva de la pràctica.

D'altra banda, es mantenen operatius alguns dels recursos que ja vam comentar en l'edició passada de l'ANUARI, com el Directori de blocs i webs de biblioteques dels centres educatius de Catalunya, que va iniciar-se el curs 2011-2012, o el web *Competència informacional a l'aula*.

El Punt de lectura de Rosa Sensat és una iniciativa de l'Associació de Mestres Rosa Sensat que reuneix diversos grups de recerca i innovació, un blog on s'informa de l'activitat de tots

els grups. Un dels grups destacats és el que fa referència a la *biblioteca escolar*, que ofereix un llistat de recursos per organitzar i gestionar la biblioteca escolar. El blog recull també les experiències dels altres grups, com el que treballa el *desenvolupament personal i social del lector*, la *competència informacional*, la *competència mediàtica* i el denominat *Llegir i escriure*. Relacionats amb aquest tema, a la mateixa institució continuen en actiu el *Seminari de Bibliografia Infantil i Juvenil de Rosa Sensat*, que selecciona i manté el catàleg de novetats de llibres de ficció i de coneixements per infants i joves «Quins llibres...» dins el programa *e-pèrgam*, que poden consultar totes les escoles i instituts. També continua en actiu des de fa catorze cursos el grup de treball *Passió per la Lectura* coordinat per Jaume Centelles i Josep Francesc Delgado que impulsa la creació de materials i activitats a partir de lectures compartides sobre un tema triat.

3 FORMACIÓ

3.1 Formació reglada

En aquest capítol cal destacar la primera *mençió de Biblioteques Escolars* que es va posar en marxa el curs 2012-2013 a la Universitat de Barcelona en els graus de

Mestre d'Educació Infantil i Mestre d'Educació Primària, i que s'ha programat també el curs 2013-2014. Havia estat una reivindicació del grup GIBE per assegurar la possibilitat que els professors poguessin accedir a una formació en aquesta àrea ja des del moment de la formació inicial. Malauradament, no està prevista la continuïtat a causa d'un conflicte amb el reconeixement d'aquesta mençió, entre d'altres, del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, la qual cosa genera un problema d'ocupació per als alumnes que l'han cursat fins ara.

En canvi, sí que té continuïtat el *màster de Biblioteca Escolar i Promoció de la Lectura*, impartit conjuntament per la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat de Barcelona, que l'any 2013 ha arribat ja a la sisena edició. En aquestes edicions han seguit els estudis un total de noranta persones, la majoria mestres de formació, però també bibliotecaris i llicenciats en diverses especialitats. El curs 2013-2014, el màster ha modificat el Pla d'estudis per adaptar-lo a la realitat tan canviant de les biblioteques escolars, i a les assignatures que ja s'impartien Biblioteca Escolar; Llibres Infantils i Juvenils; Aspectes Psicopedagògics de la Intervenció Educativa, i Informació i Documentació s'hi han afegit les assignatures següents: Plans de Lectura; Hàbits Socials i Promoció de la Lectura; Mitjans Digitals i Biblioteca Escolar; Formes i Aspectes de la Literatura Infantil i Juvenil, i encara una darrera, Instruments d'Accés i Difusió Cultural. S'han mantingut amb un pes notable les assignatures Pràctiques Externes i Treball de Fi de Màster.

3.2 Formació continuada

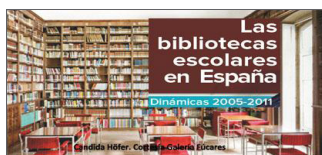
Dins el programa Puntedu es continuen organitzant diversos cursos de formació adreçats als responsables de les biblioteques escolars. En un primer bloc de formació bàsica es programen dos cursos: *La biblioteca escolar I: concepte i dinamització* (30 hores), en què es tracta el concepte de *biblioteca escolar* com a centre de recursos obert a la comunitat educativa i *La biblioteca escolar I: e-pèrgam, gestió i organització* (30 hores) per donar a conèixer el funcionament de l'aplicació *e-pèrgam* per gestionar les biblioteques escolars. En un segon bloc es plantegen els cursos d'aprofundiment *La biblioteca escolar II: la competència informacional* (60 hores) en què es donen fonaments, tècniques i estratègies per ajudar l'alumnat i el professorat a desenvolupar les capacitats informacionals a l'hora de treballar les àrees curriculars,

i La biblioteca escolar III: el pla de lectura de centre (PLEC) (60 hores) que presenta què és el PLEC i dona orientacions per elaborar el pla del propi centre. Aquesta formació s'inicia amb una sessió presencial adreçada a les persones inscrites al curs acompanyades d'un membre de l'equip directiu del seu centre. Paral·lelament, des del programa també s'ofereixen cursos d'ampliació de formació per als responsables de la biblioteca i el professorat en general, de caràcter més específic com ara *Eines 2.0 per a la biblioteca escolar* (30 hores), *El gust per llegir des de la biblioteca escolar* (30 hores), *La competència lectora des de la biblioteca escolar* (30 hores), *El blog de la biblioteca escolar: estructura i continguts* (15 hores), i també un *Assessorament a les biblioteques escolars* (45 hores) que es fa al centre educatiu mateix.

Des de l'Associació de Mestres Rosa Sensat en aquest bienni s'han continuat organitzant cursos per a mestres i bibliotecaris responsables de la biblioteca escolar, sobre literatura infantil i juvenil, la il·lustració i els àlbums i la relació entre art i literatura infantil. També s'ha ofert formació sobre l'organització i la dinamització de la biblioteca escolar.

4 ESTUDIS I RECERCA

4.1 Informes i estudis

Miret, Inés (dir.); Baró, Mònica; Mañà, Teresa; Velloso, Inmaculada. *Las bibliotecas escolares en España. Dinámicas*

2005-2011. Madrid: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte; Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 2013. 290 p. <<https://sede.educacion.gob.es/publivena/detalle.action?cod=16078>>. [Consulta: 15/06/2014].

L'objectiu de l'estudi era valorar els avenços i establir un diagnòstic sobre les dinàmiques viscudes a la biblioteca escolar espanyola des de 2005, data d'un estudi anterior dut a terme pel mateix equip, fins al 2011. En el treball es van reunir dades referides als equipaments, al personal i a la gestió i l'ús de la tecnologia, però també es va recopilar la visió de tots els agents implicats en el funcionament de la biblioteca (professors,

bibliotecaris, directores, alumnes i famílies). Els resultats d'aquesta investigació presenten un panorama d'evolució positiva en una sèrie de variables com ara la implicació dels òrgans de direcció i coordinació pedagògica; el reconeixement i la presència de la biblioteca escolar als centres; la formació del responsable de la biblioteca; la difusió de les actuacions de la biblioteca escolar utilitzant recursos digitals (blog, pàgines web, etc.); les hores d'obertura i atenció als usuaris i els processos tècnics. No obstant això, encara és limitada la integració de la biblioteca en el currículum d'algunes àrees i es manté un biaix molt acusat de la biblioteca cap a la promoció de la lectura, que limita la seva acció en altres àmbits com ara la diversificació dels serveis o la formació en l'ús de la informació. L'estudi també conclou que les millores detectades responen, essencialment, a l'impacte que han tingut els plans institucionals de suport a les biblioteques, tant des del vessant de la formació com de l'increment de les dotacions econòmiques, que ha revertit en la millora dels espais, dels fons i dels equipaments.

4.2 Projectes i grups de recerca

L'activitat dels grups i seminaris continua generant recursos que es troben principalment disponibles a Internet: experiències, bones pràctiques, plans de biblioteques i de lectura, actes de les reunions, recomanacions de lectura, productes propis de biblioteques, documents sobre jornades i formació, informacions sobre conferències i cursos, així com reculls de documents aliens i d'enllaços a llocs web d'utilitat.

El Grup de Recerca Bescolar, de la Facultat de Biblioteconomia i Documentació, manté

la seva tasca de recerca i divulgació en l'àmbit de les biblioteques escolars. En aquests darrers anys, com a resultat de la seva recerca, els membres han participat en l'estudi ja citat sobre les biblioteques escolars a Espanya, han publicat diversos articles en revistes especialitzades i han presentat comunicacions a congressos, com ara la titulada «Use of information and communication technology in Spanish school libraries», de Mònica Baró, Teresa Mañà, Inés Miret, Inmaculada Velloso i Àlex Cosials a la 3rd World Conference on Information Technology (WCIT-2012). El Grup també ha impulsat les V Jornades de Biblioteques Escolars (JBE).

En aquest apartat volem destacar la continuïtat de Bibliomèdia, àmbit de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya que en aquest bienni ha consolidat i expandit els seus espais de comunicació especialment a les xarxes socials augmentant la periodicitat de publicacions al blog amb la creació dels nous espais a *www.scoop.it*: *Biblioteca escolar i LIJ*, *Biblioteca escolar* i *Recursos 2.0 per a la biblioteca escolar*. També s'han organitzat les trobades trimestrals dels grups de treball. En aquest sentit s'ha finalitzat amb el treball sobre la competència informacional i biblioteca escolar i s'ha iniciat un nou treball per una periodicitat de tres cursos de biblioteca escolar i escriptura. Així mateix, ha tingut lloc una trobada amb el grup de Biblioteques Escolars de Mallorca amb l'objectiu de compartir experiències i iniciar vies de contacte i treball conjunt. S'ha mantingut durant aquest bienni la col·laboració *Recomanacions de Bibliomèdia* a la revista *Guix: elements d'acció educativa* sobre lectures de LIJ per a educació infantil i primària. També l'any 2013 es va iniciar la col·laboració amb la revista *Dotze-18*, la nova publicació de Graó per a educació secundària, on s'han recomanat lectures per a aquesta etapa educativa. El Bibliomèdia ha participat també en les V JBE (vegeu l'apartat 5).

Arreu del territori trobem un gran nombre de grups que han continuat amb els seminaris, les jornades i les tasques de promoció de la lectura com ara el Seminari de Coordinació de les Biblioteques Baix Penedès, el Seminari de Biblioteques Escolars dels serveis educatius de la Selva que, nascut el curs 2010-2011, ha continuat amb la seva tasca coordinadora i dinamitzadora, i el Seminari de Biblioteques Escolars de Nou Barris, que manté un blog.

5 DIFUSIÓ I DIVULGACIÓ

5.1 Congressos, seminaris i reunions científiques

Els dies 5 i 6 de març de 2013 es van celebrar les V JBE, organitzades conjuntament per la Facultat de Biblioteconomia de la Universitat de Barcelona, el Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de

Catalunya i el Grup de Recerca Bescolar de la mateixa universitat. Com ja és habitual, en l'organització també hi van col·laborar algunes administracions i entitats que treballen per les biblioteques escolars a Catalunya, com ara el Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona de l'Ajuntament de Barcelona, l'Associació de Mestres Rosa Sensat, el Grup Bibliomèdia de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya i la Fundació Jaume Bofill. Després dels quatre anys transcorreguts des de la darrera convocatòria, les Jornades es convocaven amb el convenciment que, malgrat el retrocés en els recursos dels centres d'ensenyament i la manca de mitjans, les biblioteques escolars són, més que mai, imprescindibles. En aquests anys de bonança, l'interès i els mitjans esmerçats de les administracions per al desenvolupament de les biblioteques escolars havien generat unes bones dinàmiques de treball i uns bons resultats. En aquest sentit, en la presentació de les Jornades, es destacava la creació d'espais de col·laboració permanent amb l'establiment de xarxes d'àmbit territorial, la creació de serveis de suport a les biblioteques, la consolidació de l'oferta formativa per a l'especialització, l'increment de la recerca en l'àmbit i la creació d'eines per fer-les més competitives, però també s'indicava que calia «reforçar la cooperació i imaginar nous escenaris de treball, actualitzar les nostres biblioteques amb les eines que ens ofereix la tecnologia, reforçar el paper de la biblioteca en el treball de la competència informacional i, sobretot, avaluar per planificar». (5es Jornades de Biblioteques Escolars. «Presentació». <<http://www.cobdc.net/5JBE/presentacio/>>. [Consulta: 11/11/2014]).

Entre la programació de les Jornades cal destacar la presentació de diverses eines per consolidar les biblioteques, l'organització de diverses taules rodones o l'intercanvi d'experiències de biblioteques escolars en l'àmbit de la competència informacional i experiències de biblioteca escolar 2.0, que exemplificaven el que s'havia plantejat a les taules. La conferència de clausura va anar a càrrec de Laura Borràs, professora de la Universitat de Barcelona i directora de la Institució de les Lletres Catalanes.

Les conclusions destacaven, en primer lloc, la vigència de les biblioteques escolars en els diversos àmbits i també els avenços que mostren els estudis, gràcies a l'impuls generat per les inversions de les administracions. També es mostrava l'evolució de les biblioteques, d'una banda,

com a agents formadors, especialment en la competència informacional, i, de l'altra, cap a una presència més gran en els entorns digitals. Remarcaven també la necessitat de seguir treballant en col·laboració des dels àmbits de l'educació i les biblioteques, tot reforçant les xarxes i els espais que s'han creat aquests darrers anys, i d'adoptar mecanismes d'avaluació que permetin reconèixer el valor de la biblioteca en temps de crisi.

Les Jornades es van tancar amb una sèrie de propostes que reclamaven: el reconeixement del paper de les biblioteques escolars en la formació de l'alumnat, la continuïtat de les accions i inversions en biblioteques escolars, l'impuls d'estudis que permetin avaluar l'impacte de les biblioteques escolars o la consideració d'un especialista de biblioteca en les plantilles. Tancaven amb un reconeixement del valor de la cultura i el paper de les biblioteques en la formació d'una ciutadania responsable i crítica capaç d'afrontar els reptes individuals i socials, i, en especial, del paper de la biblioteca escolar com a primer graó d'aquesta formació.

Les Jornades van tenir un total de 278 assistents, un 56,99 % de mestres; un 31,25 % de bibliotecaris, i un 11,76 % d'estudiants i altres.

Els dies 31 de maig i 1 i 2 de juny, a la Seu d'Urgell va tenir lloc el 6è **Congrés Educació i Entorn**, que sota el lema «Llegint, creixem!»

vol ser un espai de reflexió al voltant de la lectura, un dels elements clau del Pla de govern de la Generalitat 2011-2014 que fixa com a objectiu millorar l'èxit educatiu establint la competència lectora com a eix vertebrador de l'aprenentatge. S'hi van dur a terme taules rodones en què es van presentar diverses experiències de col·laboració entre biblioteques públiques i biblioteques escolars, en el marc dels plans municipals de lectura, i moltes biblioteques escolars van presentar pòsters que reflectien algunes de les activitats de promoció lectora que duen a terme.

En aquest apartat, cal ressenyar especialment les jornades entorn de la biblioteca escolar en diversos indrets del país. En primer lloc, per la seva continuïtat, destaquem les que es duen a terme a la ciutat de Girona, que en aquests dos anys han estat la sisena i la setena edicions. En totes les ocasions, es fa una ponència marc i després, es fan una

sèrie de tallers simultanis. El 6 de març de 2012, es va organitzar la VI Jornada, que sota el lema «**Les biblioteques escolars, per què?**» va reunir vuitanta-cinc persones. La conferència va anar a càrrec de Mònica Baró, que va donar **10 bones raons per tenir (i mantenir) una biblioteca escolar en temps de crisi**, i es van fer diversos tallers: Catalogació, Més enllà del Google i la Viquipèdia, Lectures no sexistes i Llibres d'artista. El 16 d'octubre del mateix any, va tenir lloc la VII Jornada de Biblioteques Escolars, sota el lema «**Biblioteques escolars: pocs recursos, moltes idees**», en què va intervenir Jaume Centelles, amb una ponència titulada «Biblioteca escolar de qualitat: utopia o il·lusió», que va aplegar més de vuitanta persones. També s'hi va fer una exposició simultània de quatre bones pràctiques, i una taula rodona amb diversos agents i persones implicades en projectes de biblioteques escolars de la ciutat. Finalment, el 14 d'octubre de 2013 va tenir lloc la VIII Jornada, amb el lema «Avaluar per

millorar», en què va participar Teresa Mañà, que va presentar l'eina d'autoavaluació «**Biblioteques escolars, entre interrogants?**». Paral·lelament, es van portar a terme tres tallers sobre promoció lectora i un espai de treball per a responsables de biblioteques escolars de secundària.

També han tingut continuïtat les jornades promogudes per les diverses agrupacions que treballen per la biblioteca escolar al conjunt del territori. En destaquem les que es duen a terme a Tortosa, organitzades pels Serveis Territorials d'Ensenyament de les Terres de l'Ebre. En aquest bienni se n'ha fet dues: una el 25 de juny de 2012, sota el lema «Pla de Lectura i Biblioteca Escolar», amb una conferència a càrrec de Dolors Bundó titulada «El Pla de Lectura de Centre i la Biblioteca Escolar», i l'altra el 26 de juny de 2013, sota el lema «Cap a una Biblioteca 2.0 integrada a l'entorn». Cecília Lladó, responsable del programa Puntedu, va presentar les *Directrius de les Biblioteques Escolars* i Anna Blasco va oferir la conferència inaugural titulada «**La competència informacional des de la Biblioteca Escolar. Eines per a una Biblioteca 2.0**». Albert Correa, del Col·legi Sant Andreu de Badalona, també va presentar una experiència model, *La biblioTIC: una biblioteca escolar 2.0*. En totes dues jornades s'hi van presentar experiències diverses dutes a terme en centres de la zona.

Així mateix, les terres de Lleida han mantingut les jornades organitzades per la Xarxa de Biblioteques Escolars de les comarques de Lleida, amb l'objectiu de donar suport a les biblioteques escolars, impulsar la lectura als centres educatius i treballar conjuntament amb les biblioteques públiques. Així, la [III Jornada de Biblioteques Escolars de les Comarques de Lleida](#) es va fer el 18 de maig de 2013, i com en altres ocasions va treballar sobre un projecte comú de lectura, centrat aquesta vegada en l'obra *Alícia al país de les meravelles*.

D'altra banda, el 26 de juny de 2012 es va organitzar la [Jornada de Biblioteques Escolars](#) a la Biblioteca Can Casacuberta de Badalona, a iniciativa del Grup de Treball de Dinamització Lectora del qual formen

part el Servei Educatiu Ciutat de Badalona del Departament d'Ensenyament; representants de l'Àrea de Cultura i Ciutadania, de la Xarxa Municipal de Biblioteques, i tècnics de l'Àrea d'Educació, Esports i Joventut de l'Ajuntament de Badalona. La Jornada té la intenció de ser un punt de trobada del professorat i altres professionals i col·laboradors que treballen a les biblioteques escolars; també vol oferir un espai on debatre sobre la situació actual de les biblioteques escolars i compartir experiències de dinamització de biblioteques i animació de la lectura. Hi van assistir quaranta-un professors i nou tècnics en educació. En un primer bloc hi van participar Jaume Centelles, Anna Blasco i Encarna Isanda i, en un segon bloc, representants de quatre centres d'ensenyament van explicar les seves experiències i el funcionament de les seves biblioteques escolars.

Sota el lema «Alimenta't, no importa el format», s'han desenvolupat la [I Jornada de Biblioteca Escolar a la Catalunya Central](#), el 26 de juny de 2012, i la [II Jornada de Biblioteca](#)

[Escolar a la Catalunya Central](#), el 26 de juny de 2013, totes dues organitzades pels centres de recursos del professorat de l'Anoia, el Bages, el Berguedà, Osona i el Solsonès. En la primera hi van intervenir Daniel Cassany, amb la conferència «La lectura

i la biblioteca escolar en el món digital d'avui», i Manuela Gómez, que va presentar una maleta pedagògica a «Aprenem a pensar amb els contes d'Andersen». També entitats i escoles de la zona hi van presentar un seguit d'experiències diverses. En la II Jornada, Jaume Centelles va oferir la conferència «La biblioteca escolar i la creació de contextos d'invitació a la lectura»; Ricard Bonmatí, «Poesia: creativitat i emotivitat compartides», i Conxita Màrquez i Mariona Trabal, la xerrada «I conte contat ens fa preguntar», centrada en algunes propostes de com incorporar una mirada científica a la lectura dels contes.

Finalment, convé ressenyar la [Jornada Biblioteca Pública - Biblioteca Escolar](#) que va tenir lloc a Tarragona el 29 de novembre de 2012, en què deu biblioteques i tres centres de recursos de professorat del territori presentaven experiències molt diverses de col·laboració amb les biblioteques escolars, que anaven des de la formació dels responsables al suport als grups de treball estables de biblioteca escolar, tot passant per les activitats de formació d'usuaris, la creació de llibres d'artista, la formació en tecnologies o activitats variades de promoció de la lectura, molt centrades en els primers lectors i focalitzades en el treball amb els àlbums.

5.2 Premis

En aquests dos anys transcorreguts des de la publicació del darrer número de l'anuari, s'ha deixat de convocar el *Concurso nacional de buenas prácticas en torno a la dinamización, innovación y mejora de las bibliotecas de los centros escolares*, que es va convocar, per darrera vegada l'any 2012, i que regularment havia reconegut la qualitat d'algunes de les biblioteques escolars catalanes.

En canvi, s'ha mantingut el concurs Espiral de blocs educatius, amb excel·lents resultats. L'any 2012, el *El biblioinformatiu*, blog de la BiblioTIC del Col·legi Sant Andreu de Badalona, va guanyar el primer accèssit. L'any 2013, *El blog de la Biblio*, de l'Institut Escola Daniel Mangané de Tortosa, va ser mereixedor del primer premi, i *Bibliomanies* de l'Institut Frederic Martí Carreras de Palafrugell va obtenir el tercer. Els blogs guanyadors remarquen, en les presentacions, que volen ser un mitjà de difusió de les biblioteques escolars i dels seus serveis i, també, de participació de la comunitat educativa i que, de manera especial, s'orienten cap a la promoció de la lectura i l'hàbit lector.

Així mateix, cal destacar que la biblioteca del Col·legi Sant Andreu de Badalona també ha rebut el Segell de Bona Pràctica Lectora del programa Leer.es del Ministerio de Educación pel seu programa de ràdio *Amb Gust de Llibre*.

D'altra banda, l'any 2012 es va crear el **premi Parets, poble lector** amb l'objectiu de premiar els centres educatius del municipi que vulguin impulsar i millorar la seva biblioteca escolar. Convocat per l'Ajuntament de Parets del Vallès, el premi està dotat amb 2.000 euros que s'han d'invertir en la biblioteca. En el projecte per optar al premi, les escoles han d'incloure algunes actuacions com ara la utilització d'aquest equipament com a recurs didàctic per treballar temes curriculars o bé per promoure actuacions de foment de la lectura i escriptura, o la col·laboració amb altres biblioteques escolars o públiques, entre d'altres. La secció d'institut Parets del Vallès II va ser el centre guanyador de la primera edició i, en la segona edició ha recaigut en l'escola bressol El gargot.

6 PUBLICACIONS

- *Directrius i estàndards per a les biblioteques dels centres educatius de Catalunya*

Tal com comentàvem en el número anterior de l'anuari, l'any 2009 es va constituir una comissió mixta entre el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya i el Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya, per treballar en la redacció d'unes directrius i estàndards per a les biblioteques escolars que van publicar-se el setembre de 2012. Es tracta d'un document de referència per a les biblioteques dels centres educatius de Catalunya que exposa els serveis i recursos que s'haurien de proporcionar a la comunitat educativa i, en aquest sentit, presenta uns estàndards mínims aplicables als apartats de col·lecció, serveis, espai i personal, referències indispensables perquè l'Administració planifiqui l'establiment i la dotació de les biblioteques des del moment de la construcció. Aquests paràmetres també són d'utilitat als centres, ja que els permeten determinar la seva situació i establir les accions oportunes de millora. En l'equip de redacció hi han treballat professionals vinculats a les biblioteques escolars i diferents institucions del sector, com ara Mònica Baró, Montserrat Batallé,

Tomàs Camacho, Carme Fenoll, Cecília Lladó, Teresa Mañà, Javier Nieto i Esperança Paños. La revisió del text l'ha feta Àlex Cosials.

- Baró, Mònica; Aliagas, Cristina; Gorchs, Glòria (2013). *Com crear un ambient lector a l'escola?* Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

Aquesta publicació s'emmarca en el programa **LECXIT, Lectura per a l'Èxit Educatiu**, promogut per la Fundació «la Caixa», la Fundació Jaume Bofill i el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, i planteja estratègies per abordar la lectura per mitjà de recursos diversos. Les autores reflexionen sobre les oportunitats que ens ofereixen els llibres de coneixements, les pantalles dels dispositius electrònics i els còmics i àlbums il·lustrats, com a eines per treballar la lectura en un context determinat per l'existència de la biblioteca escolar i per incorporar a la comunitat lectora nois i noies lectores que en podrien ser refractaris.

7 TENDÈNCIES

En aquests dos anys de pèrdua de lideratge de l'administració educativa, les biblioteques escolars han patit un retrocés important, però no s'han aturat. Els anys de bonança, si més no, han fet que les biblioteques escolars esdevinguin una realitat més o menys generalitzada i el bon funcionament ha convençut les comunitats educatives de la seva importància. D'altra banda, els seus responsables i també les persones que, des d'altres àmbits, han continuat treballant per millorar les nostres biblioteques han compensat els dèficits tot consolidant seminaris i jornades distribuïts arreu del territori. Així mateix, els seminaris i grups de treball han generat nombroses activitats estables i programades, i n'han ampliat el ressò aprofitant les xarxes socials. Cal pensar que, si la situació del país no millora substancialment, aquesta serà la tònica dels propers anys i, cada vegada més, veurem com proliferen els blogs i els llocs web relacionats amb les biblioteques escolars, i com s'utilitzen els recursos 2.0 i les xarxes socials en general per difondre i compartir activitats, reflexions, accions o lectures recomanades per les biblioteques escolars. D'altra banda, la importància del treball per competències en la pedagogia d'avui ha d'afavorir, necessàriament, el

paper de la biblioteca escolar com un agent bàsic per desenvolupar programes de competència informacional a l'escola.

En el moment actual de restriccions pressupostàries és essencial la col·laboració i la cooperació d'aquelles entitats relacionades amb la biblioteca escolar, tal com ja estan fent altres països del nostre entorn, i probablement ho serà més en els propers anys, marcats pel desenvolupament de serveis digitals. També cal pensar que s'ampliaran les experiències a escala local, tot impulsant la col·laboració entre la biblioteca escolar i la biblioteca pública, a l'espera que s'estableixi una política més global entre els departaments de Cultura i d'Ensenyament que abordi aquesta realitat i que pugui resoldre, definitivament, la catalogació del fons de les biblioteques escolars. Per això és imprescindible que les accions que es duguin a terme des de l'Administració segueixin tenint el màxim de consens possible entre tots els estaments i agents que, més enllà del món educatiu, poden aportar experiència i resultats per millorar la biblioteca escolar.

BIBLIOGRAFIA

Aguiló Paveras, Laura; Florit, Llorenç; Trobat Vanrell, Conxa (2013). «La biblioteca de l'escola, un espai viu». *Guix: elements d'acció educativa*, núm. 395 (juny), p. 43-48.

Baró, Mònica; Aliagas, Cristina; Gorchs, Glòria (2013). *Com crear un ambient lector a l'escola?* Barcelona: Fundació Jaume Bofill. <<http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/publicacions/575.pdf>>. [Consulta: 11/11/2014].

Baró, Mònica; Mañà, Teresa (2013). «Biblioteques escolars: ¿un valor en alza?». *El Profesional de la Información*, vol. 22, n. 2, p. 106-112. <<http://bd.ub.edu/pub/mana/sites/bd.ub.edu.pub.mana/files/EPI,106-112.pdf>>. [Consulta: 11/11/2014].

«Biblioteques escolars» [Diversos articles] (2012). *Textos de didáctica de la lengua y la literatura*, núm. 60 (enero-febrero-marzo). <<http://dialnet.unirioja.es/servlet/ejemplar?codigo=300229>>. [Consulta: 11/11/2014].

Centelles Pastor, Jaume (2012). «Leyendo en la escuela tranquila: sobre el concepto de biblioteca escolar». *Mi Biblioteca: la revista del mundo bibliotecario*, núm. 30 (verano), p. 40-43.

Centelles Pastor, Jaume (2013). «Canciones, cuentos y cacahuets: una exposición creativa que relaciona música y literatura infantil y juvenil». *Mi Biblioteca: la revista del mundo bibliotecario*, núm. 30 (otoño), p. 36-40.

Centelles Pastor, Jaume (2013). «Lectura de proximitat: sobre la raonable relació de la biblioteca d'aula amb la biblioteca escolar». *Guix: elements d'acció educativa*, núm. 398 (octubre), p. 65.

Centelles Pastor, Jaume (2013). «Viatjant a través del vent: tècniques de màrqueting a la biblioteca escolar». *Guix: elements d'acció educativa*, núm. 392 (febrer), p. 73.

Directrius i estàndards per a les biblioteques dels centres educatius de Catalunya (2013). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament, 2013. <http://www.cobdc.org/publica/directrius/biblio_centres.pdf>. [Consulta: 30/06/2014].

Durban Roca, Glòria; Cid Prolongo, Ana; García Guerrero, José (2012). *Programas para el desarrollo de la competencia informacional articulados desde la biblioteca escolar*. Sevilla: Dirección General de Ordenación y Evaluación Educativa. (Documento de referencia para bibliotecas escolares).

González Batlle, Jorge (2013). «Intervencions de dinamització lectora des de la biblioteca escolar». *Artículos de didáctica de la lengua i de la literatura*, núm. 59 (gener-febrer-març), p. 101-111.

Lladó i Mulet, Cecília (2012). «Dimensions de la biblioteca escolar». *Infància: educar de 0 a 6 anys*, núm. 186 (maig-juny), p. 19-23.

Manresa Potrony, Mireia (2013). *L'Univers lector adolescent: dels hàbits de lectura a la intervenció educativa*. Barcelona: Rosa Sensat.

Miret, Inés (dir.); Baró, Mònica; Mañà, Teresa; Vellosillo, Inmaculada (2013). *Las bibliotecas escolares en España. Dinámicas 2005-2011*. Madrid: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte; Fundación Germán Sánchez Ruipérez. <<https://sede.educacion.gob.es/publiventa/detalle.action?cod=16078>>. [Consulta: 15/06/2014].

Plaza Malagarriga, Ingrid (2012). «Descobrim la biblioteca junts». *Guix: elements d'acció educativa*, núm. 388 (octubre), p. 44-47.

Ricart Llach, Mónica (2013). «Biblioteca escolar y entorno: aprovechar la oportunidad». *Mi Biblioteca: la revista del mundo bibliotecario*, núm. 32 (hivern), p. 44-47.

Ricart Llach, Mónica (2013). «Integració plena de la competència informacional». *Guix: elements d'acció educativa*, núm. 398 (octubre), p. 37-41.

Ricart Llach, Mónica (2013). «Una proposta lectora: la lectura cooperativa». *Guix: elements d'acció educativa*, núm. 393 (març), p. 47-50.

Disponible a:

<http://www.raco.cat/index.php/AnuariObservatori>

Baró, Mònica; Raga, Pau. "Les biblioteques escolars a Catalunya (2012-2013)". *Anuari de l'Observatori de Biblioteques, Llibres i Lectura*, Vol. 3 (2014), p. 120-132.

<http://www.raco.cat/index.php/AnuariObservatori/article/view/282948/>

Llicència Creative Commons

Reconeixement – NoComercial – SenseObraDerivada
(by-nc-nd): No es permet un ús comercial de la obra original ni la generació d'obres derivades.

Editors

Lluís Agustí
Maite Comalat

ANUARI

DE L'OBSERVATORI

DE BIBLIOTEQUES, LLIBRES I LECTURA

2014

